

När gick det fel för svensk
skola?

Huvuddragen i utvecklingen

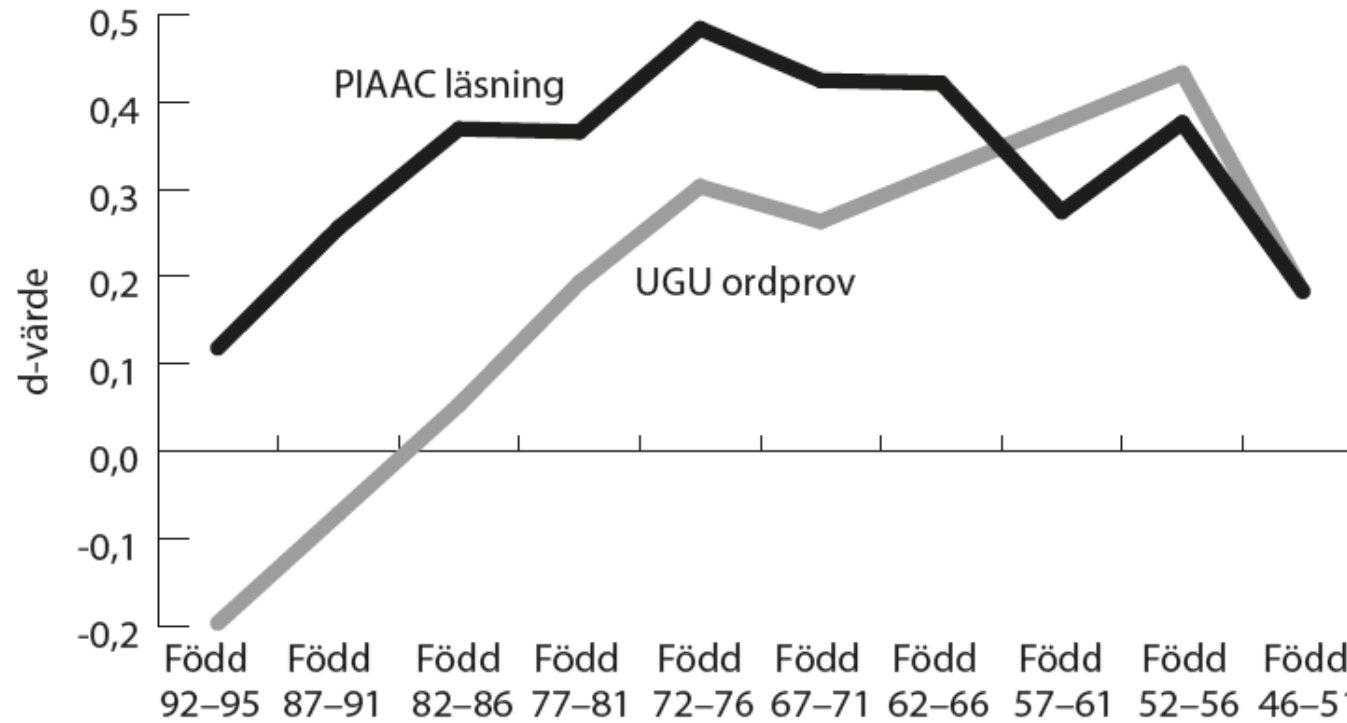
- Dramatisk och internationellt unik resultatförsämring!
 - Större försämring i matematik än i naturvetenskap och läsning
 - Större försämring i åk 8-9, än i åk 4
 - Fortfarande goda resultat i läsning och naturvetenskap i åk 4

När började nedgången?

- Enligt IFAU började nedgången under 1980-talet.
 - 1990-talets skolreformer har därför inte inlett kunskapsfallet, men
 - reformerna kan förstärkt eller bromsat trenden

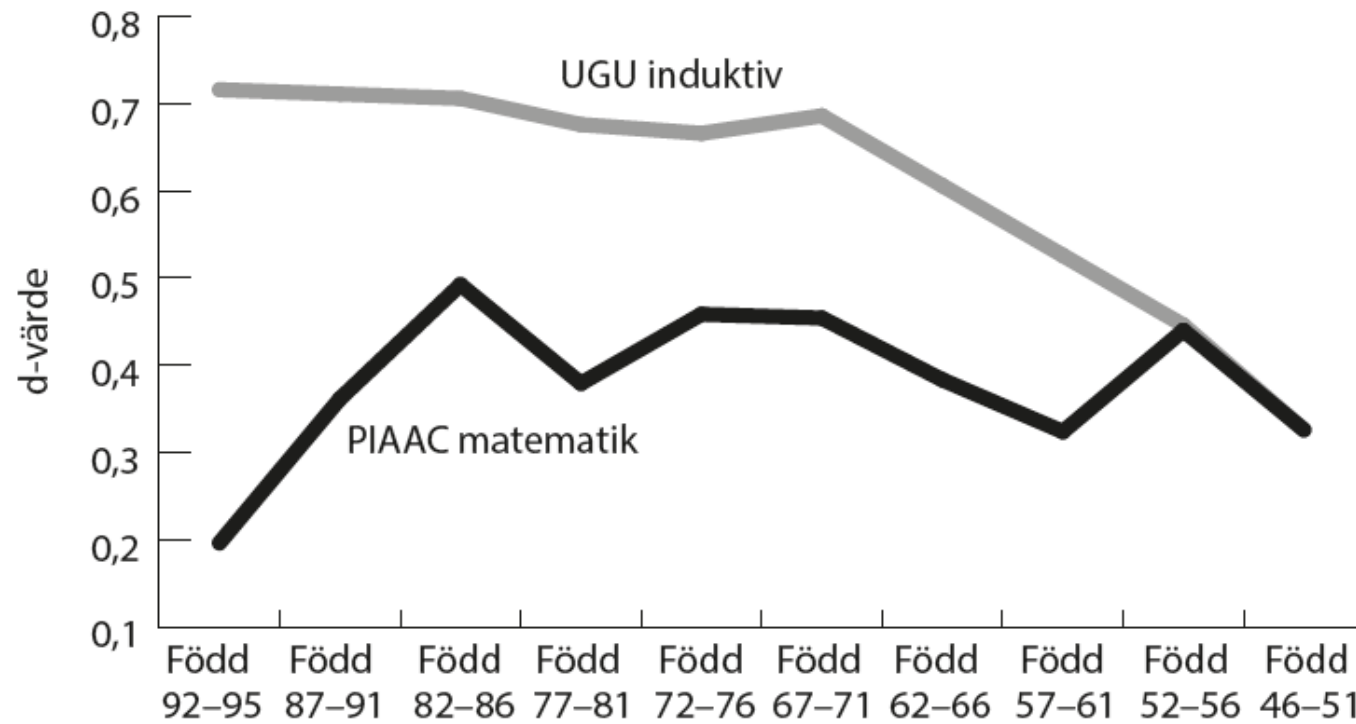
PIAAC

- Mäter vuxnas kompetens i läsning, matematik och problemlösning
- Genomfördes 2011/12 i 23 länder
- Ålderskohorter mellan 16 och 65 år
- Ca 100 individer per kohort

Figur 2.1 Resultat för PIAAC:s läsprov och UGU:s ordprov för olika födelsekohorter.

- Resultaten på UGUs ordprov var högst år 1966. Provet har dock blivit svårare med tiden
- Högst PIAAC-resultat för avgångskohorterna 1988-1992. Tydlig försämring för avgångskohorter efter 1998 – 2002

Figur 2.2 Resultat för PIAAC:s matematikprov och UGU:s logisk-induktiva prov för olika födelsekohorter.

- Ökning av induktiv förmåga avgångskohorter 1961 – 1985, därefter utplaning
- De bästa PIAAC-resultaten nåddes av avgångskohorterna 1998 – 2002, och därefter syns en tydlig försämring

Slutsats

- Stor resultatförsämring i både läsning och matematik för de elever som lämnade grundskolan efter 2000.
 - Kan ha orsakats av skolreformerna
- En viss resultatförsämring under 1990-talet för läsning.
 - Kan ha orsakats av förändrade läsvanor och andra samhällsförändringar

Vad orsakade förändringarna?

- Lewin, L. (SOU 2014:05): *Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan.*
- Holmlund, H., J. Häggblom, E. Lindahl, S. Martinson, A. Sjögren, A., U. Vikman och B. Öckert (2014). *Decentralisering, skolval och fristående skolor: Resultat och likvärdighet i svensk skola.* Rapport 2014:25.
Uppsala: IFAU

Vad innebar reformerna, I

- Kommunalisering och decentralisering (1989 -)
 - Ansvar för skolverksamheten överfördes till kommunerna
 - Målstyrning; mindre styrande läroplaner; kriterierelaterat betygssystem; nytt uppföljnings- och utvärderingssystem
 - Större pedagogiskt och administrativt ansvar för rektor

Vad innebar reformerna, II

- Marknadisering och avreglering (1992 -)
 - Fristående skolor och fri etableringsrätt
 - Skolpeng och skolval
 - Avskaffade behörighets- och meritvärderingsregler för läraranställningar
 - Avskaffat sektorsanslag för skolan

Vilka blev konsekvenserna?

- Kommunalisering mot stora lärargrupper vilja
- Det målrelaterade styrsystemet ställde alltför stora krav på rektorer och lärare
- Skolverkets stöd till kommunerna var alltför begränsat
- Begränsad resultatuppföljning
- Administrativa uppgifter överskuggade det pedagogiska ledarskapet för rektorerna
- Lärarnas arbetssituation och status försämrades

Vilka blev effekterna?

- Systemkomponenters effekter, t ex
 - Fristående skolor
 - Konkurrens mellan skolor
- Systemövergripande effekter, t ex
 - Behörighetsregler
 - Styrsystem

Effekter av friskolor och konkurrens

- Positiva effekter på elevresultat av fristående skolor och av konkurrens. Effekterna är dock mycket små (2 – 7 PISA poäng)
- Fristående skolor och konkurrens påverkar också betygsinflationen. Små effekter även här
- Större kvalitetsspridning för fristående skolor
- Ökningen av segregationen i grundskolan kan till betydande del (30-50 %) förklaras av skolval.

Systemövergripande effekter av decentralisering och avreglering

- Stark tilltro till konkurrens som styrmedel har lett till nedtoning av andra styrmedel
- Rektorsfunktionen
 - det pedagogiska ledarskapet fick litet utrymme
 - brist på skolledare och stor omsättning
- Huvudmännen kunde minska kostnaderna genom
 - minskad lärartäthet
 - obehöriga lärare
 - försämrade löneutveckling
 - ökad arbetsbörda för lärarna
 - minskad fortbildning

Systemövergripande effekter av decentralisering och avreglering, forts

- Negativ effekt på läraryrkets status och attraktivitet
 - Många lärare har lämnat yrket
 - Minskat intresse för lärarutbildning
- Bristande tillgång på många kategorier av lärare
 - Fler obehöriga lärare
 - Minskande andel lärare som undervisar på befattningar som de har utbildning för
 - Brist på skolledare
- Forskningen har visat på positiva effekter av lärar- och undervisningskvalitet:
 - Kvalitetsförsämringar medför försämrade resultat

Andra möjliga systemövergripande orsaker till försämrade resultat

- Betygssystemet
 - Fokus på godkänt
 - Kunskapskraven styr mot ytlig inläring
- Bristande system för uppföljning och utvärdering på lokal och nationell nivå
- Otydlig kommunal styrning, och oklar ansvarsfördelning mellan huvudmän och stat
- Icke-kompensatorisk resursfördelning till skolor